

УДК 339.543:004.7

Царенко В.І.

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу організаційно-правового забезпечення митної безпеки
Науково-дослідного центру митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України

Яковенко О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Науково-дослідного центру митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

RESERVES FOR INCREASE OF EFFECTIVENESS OF TECHNICAL MEANS AT CUSTOMS CONTROL

АНОТАЦІЯ

У статті запропоновано варіанти підвищення ефективності застосування технічних засобів митного контролю, що охоплюють різні аспекти їх використання. Для досягнення мети запропоновано комплекс заходів фінансового, юридичного, організаційного, технічного та інформаційного напрямів.

Ключові слова: митний контроль, технічні засоби митного контролю, ефективність застосування технічних засобів митного контролю, заходи підвищення ефективності застосування технічних засобів.

АННОТАЦИЯ

В статье предложены варианты повышения эффективности применения технических средств таможенного контроля, которые охватывают различные аспекты их использования. Для достижения цели предложен комплекс мер финансового, юридического, организационного, технического и информационного направлений.

Ключевые слова: таможенный контроль, технические средства таможенного контроля, эффективность применения технических средств таможенного контроля, меры повышения эффективности применения технических средств.

ANNOTATION

The article suggests options for improving efficiency of technical means of customs control, covering various aspects of their use. To achieve this goal, the authors propose set of financial, legal, organizational, technical and information measures.

Keywords: customs, technical means of customs control, effectiveness of technical means of customs control, measures for increase of improvement of the application of technical means.

Постановка проблеми. Активність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарю-

вання збільшує навантаження на працівників державних органів, які контролюють переміщення товарів через митний кордон. Для забезпечення результативного митного контролю у світовій практиці застосовуються різноманітні види технічних засобів, використання яких дає змогу запобігати незаконному переміщенню через митний кордон різноманітних товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи застосування різноманітних технічних засобів розглянуто у навчальних посібниках українських та зарубіжних авторів [1–4]. У них характеризуються вимоги для результативного застосування технічних засобів митного контролю (ТЗМК), що можна розглядати як передумову ефективності митного контролю. Однак праць, що присвячені ефективності застосування технічних засобів та враховують постійну зміну правового середовища, обмаль, а отже, це й визначає напрям дослідження.

Огляд зазначених публікацій дає змогу констатувати необхідність урахування особливостей вітчизняного регулювання та практичного застосування ТЗМК для пошуку варіантів підвищення ефективності їх використання.

Мета статті полягає у формуванні переліку заходів щодо підвищення ефективності застосування ТЗМК.

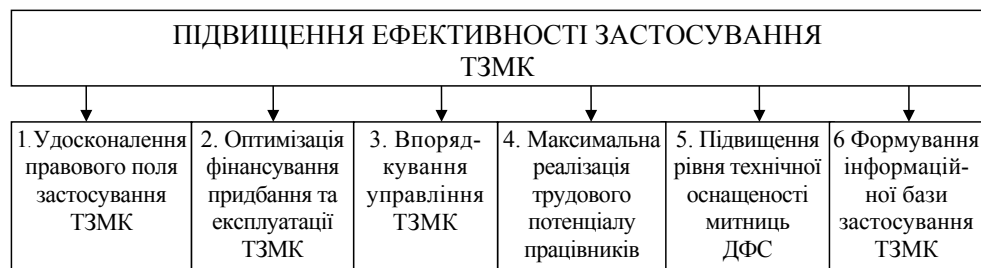

Рис. 1. Декомпозиція цілі «підвищення ефективності застосування технічних засобів під час здійснення митного контролю»

Виклад основного матеріалу дослідження. Для структурування заходів, спрямованих на підвищення ефективності застосування ТЗМК, пропонуємо скористатися методом побудови «дерева цілей», що дасть можливість чіткіше диференціювати заходи й охопити різні аспекти здійснення митного контролю.

Загальну ціль – підвищення ефективності застосування ТЗМК – пропонуємо декомпонувати на підцілі (рис. 1).

Підцілі виділено відповідно до передумов, які, на нашу думку, дають змогу ефективно використовувати ТЗМК. В окрему підціль, що дасть змогу досягти загальної цілі, необхідно віднести вдосконалення правового регулювання відносин із застосування ТЗМК. Фінансові передумови забезпечення ефективності застосування ТЗМК доцільно розглядати як оптимізацію витрат на їх придбання та експлуатацію. Організаційні передумови охоплюють великий спектр завдань, які можна подати у вигляді підцілі «впорядкування управління ТЗМК».

Інформаційний елемент забезпечення функціонування ТЗМК пропонуємо представити у вигляді підцілі: формування інформаційної бази застосування ТЗМК. Своєю чергою, кадрові передумови для забезпечення ефективності застосування ТЗМК пропонуємо подати у вигляді максимальної реалізації трудового потенціалу працівників ДФС. Технічні передумови забезпечення ефективності митного контролю із застосуванням технічних засобів можна представити у вигляді підцілі «зростання рівня технічної оснащеності митниць ДФС».

Підвищення ефективності застосування технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю, можливе за реалізації відповідних заходів. Під заходом пропонуємо розуміти певну організовану послідовність дій, які спрямовані на усунення наявного недоліку або закріплення набутої переваги, що виявлена під час дослідження практики застосування працівниками ДФС ТЗМК. Заходи, що передбачають вирішення одного типу завдань, доцільно об'єднати за напрямками.

Відповідно до зазначеного, можна виділити такі блоки – функціональні напрями підвищення ефективності застосування технічних засобів під час здійснення митного контролю:

1) юридичний – комплекс дій, спрямованих на врегулювання правових аспектів застосування ТЗМК, що передбачають розробку відсутніх та усунення дублювань або ж протиріч між нормативними актами, зокрема невідповідність окремих із них змінам у законодавстві в цілому т в Митному кодексі України;

2) фінансовий – комплекс дій, спрямованих на оптимальне використання ресурсів держави, що виділяються для фінансування витрат на придбання та експлуатацію ТЗМК, у тому числі через уточнення потреби у різних видах технічних засобів, урахування доцільності витрат на експлуатацію технічних засобів;

3) організаційний – комплекс дій, спрямованих на усунення недоліків, пов'язаних із координацією дій між суб'єктами, що задіяні в управлінні ТЗМК та коригуванні усіх аспектів використання ТЗМК;

4) кадровий – комплекс дій, спрямованих на підвищення якості роботи працівників митниць ДФС із технічними засобами, зокрема через підвищення рівня їх підготовки;

5) технічний – комплекс заходів, спрямованих на максимальне використання технічних можливостей наявних ТЗМК, підбір найбільш ефективних технічних засобів для окремих структурних підрозділів, урахування особливостей застосування різних груп ТЗМК під час їх експлуатації, у тому числі ймовірності виявлення правопорушень;

6) інформаційний – комплекс дій, спрямованих на формування єдиного інформаційного середовища застосування ТЗМК, а саме побудова інформаційної бази достатньої для прийняття рішень з управління технічними засобами; усунення дублюючих документів, які завантажують працівників, але не приносять бажаних результатів, для забезпечення якісного управління, налагодження необхідних інформаційних зв'язків між різними відомствами та органами ДФС, зарубіжними партнерами та зв'язків між структурними підрозділами для формування єдиних реєстрів, а отже, інформаційних умов необхідних для застосування ТЗМК.

Усі запропоновані напрями тісно пов'язані між собою та спрямовані на вирішення комплексних завдань, що на рис. 1 подані як підцілі. Заходи різних напрямів відрізняються за складністю, рівнем реалізації, строком виконання. Заходи фінансового напрямку є найменш релевантними від управлінських рішень ДФС, адже залежать від фінансових можливостей держави та пріоритетності фінансування потреб суспільства у певний проміжок часу. Відповідно, для удосконалення фінансування потреб ДФС у ТЗМК може бути застосовано обґрунтування витрат на придбання технічних засобів під час здійснення митного контролю з урахуванням різних факторів; придбання більш універсальних технічних засобів для зменшення витрат на придбання однакових технічних засобів у межах ДФС із дотриманням вимог законодавства щодо державних закупівель.

Аналіз нормативного забезпечення використання органами ДФС ТЗМК проілюстрував наявність недоліків у нормативно-правовому регламентуванні цієї діяльності, усунення яких дасть змогу підвищити ефективність їх використання. Для досягнення цієї підцілі пропонуємо реалізовувати заходи, наведені у табл. 1.

Причиною невикористання технічних засобів під час здійснення митного контролю часто виступає їх несправність, зокрема у тих випадках, коли окремі зовнішньоекономічні операції підпадають під категорію «обов'язкова» за результатами аналізу ризиків.

Таблиця 1

Заходи правового напрямку

Недолік, який потрібно усунути	Форма втілення (реалізації)
Невідповідність норм забезпечення структурних підрозділів ДФС технічними засобами, що використовуються під час здійснення митного контролю, сучасній структурі та функціям підрозділів ДФС	Оновлення Типових норм оснащення підрозділів митних органів технічними засобами митного контролю [5]
Відсутність порядку навчання працівників роботи із технічними засобами, що використовуються під час здійснення митного контролю	Розробка Порядку підготовки та допуску працівників до роботи з технічними засобами, що використовуються під час здійснення митного контролю
Відсутність нормативно-правового акту, що регулює проведення профілактичних та ремонтних робіт технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю	Розробка Положення про систему профілактичних та ремонтних робіт технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю
Відсутність вимог до форми та порядку заповнення електронного Журналу обліку використання технічних засобів під час здійснення митного контролю	Доповнення Порядку використання, забезпечення та обліку технічних засобів митного контролю в митницях ДФС [6]

З огляду на це, покращення стану технічних засобів під час здійснення митного контролю може бути здійснене не лише за рахунок придбання нового обладнання, а й завдяки дієвій системі профілактичних та ремонтних робіт.

У діючих нормативних актах, зокрема у Порядку використання, забезпечення та обліку технічних засобів митного контролю в митницях ДФС [6], не регулюються питання їх ремонту та не регламентовано функціонування системи проведення профілактичних робіт.

Управління експлуатацією технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю, об'єднує діяльність із планування, обліку, контролю їх застосування.

Важливим елементом управління технічними засобами, що використовуються під час здійснення митного контролю, які є у розпорядженні митниць ДФС, є впорядкування діяльності із здійснення профілактичних та ремонтних робіт для підвищення рівня їх працездатності. Цього можна досягти шляхом розробки сукупності взаємопов'язаних положень та норм, що визначають організацію і виконання робіт із технічного обслуговування і ремонту обладнання.

Налагодження роботи з технічного обслуговування та ремонту технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю, потрібно здійснити шляхом:

- 1) розробки Положення про проведення технічного обслуговування та проведення профілактичних та ремонтних робіт на рівні ДФС;
- 2) розробки Типових схем технічного обслуговування та проведення профілактичних і ремонтних робіт для різних видів технічних засобів (класів) відповідним департаментом;
- 3) прийняття положень у структурних підрозділах із призначенням відповідальних осіб, визначенням їх обов'язків та затвердженням графіків.

Підвищення ефективності ТЗМК може бути досягнуто шляхом реалізації заходів управлінського напрямку, у тому числі методичного характеру, які спрямовані на підвищення рівня керованості технічними засобами, що використовуються під час здійснення митного контролю митницями ДФС:

- уточнення понятійного апарату, що використовуються в нормативних актах, для виправлення неточностей та протиріч, зокрема що стосується термінів «технічні засоби митного контролю», «технічні системи митного контролю», «митна техніка»;

- виокремлення ознак класифікації та їх видів, закріплення групування технічних засобів у відповідних методичних рекомендаціях, зокрема для використання групування у звітності, що подається митницями ДФС. Це дасть змогу оптимізувати та структурувати масив отримуваної інформації від митниць ДФС;

- оновлення методики розрахунку норм оснащення структурних підрозділів ДФС ТЗМК для врахування різноманітних факторів, що впливають на потребу в окремих групах. Так, має бути врахована і поточна ситуація на східному кордоні держави, і необхідність змін у місці розташування пунктів пропуску та митних постів;

- розробка рекомендацій для розрахунку ефективності застосування технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю.

Грунтуючись на можливостях сучасних інформаційних систем, у тому числі впроваджених у діяльність ДФС, необхідно здійснити такі заходи:

- сформулювати масиви даних, необхідних для управління технічними засобами, що використовуються, з урахуванням рекомендацій щодо оцінювання ефективності їх використання;

- розробити шаблони електронної звітності для структурних підрозділів (митниць) ДФС із метою універсалізації інформації і мінімізації впливу суб'єктивного фактору під час їх заповнення;

- передбачити можливості консолідації інформації щодо технічних засобів із суміжних сфер діяльності органів ДФС.

Висновки. Заходи, спрямовані на підвищення ефективності застосування технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю, доповнюють одне одного. Водночас потрібно врахувати, що окремі

з них можуть реалізовуватися паралельно, а деякі – тільки після здійснення інших. Так, заходи методичного напрямку є підґрунтям для формування інших напрямів, наприклад інформаційного. Однак перед розробкою методичних рекомендацій необхідно створити нормативну основу та зробити необхідні доповнення відповідно до зазначених пріоритетів. Так, потрібно зауважити необхідність розробки алгоритму оцінювання ефективності застосування технічних засобів, що використовуються під час здійснення митного контролю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бейсенбаева А.К. Технические средства таможенного контроля : [учебник] / А.К. Бейсенбаева. – Алматы : Нур-пресс, 2006. – 98 с.
2. Технічні засоби митного контролю : [навч. посіб.] / За заг. ред. А.Д. Войцещука. – Хмельницький : Інтрада, 2012. – 297 с.
3. Ємченко І.В., Закусілов А.П. Методи і технічні засоби митного контролю : [підручник] / І.В. Ємченко, А.П. Закусілов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.
4. Теория и практика применения технических средств таможенного контроля : [учебник] / Под общ. ред. Ю.В. Малышенко. – М., 2006. – 524 с.
5. Типові норми оснащення підрозділів митних органів технічними засобами митного контролю : Наказ Держмитслужби від 26.01.2005 № 45, редакція від 04.06.2008 № 605; від 01.02.2011 № 68. – Доступ із інформ.- правової системи «ЛІГА-ЗАКОН».
6. Про затвердження Порядку використання, забезпечення та обліку технічних засобів митного контролю в митницях ДФС : Наказ ДФС від 28.07.2015 № 541. – Доступ із інформ.- правової системи «ЛІГА-ЗАКОН».